




KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Årsberetning 2009

A large, stylized, light purple graphic element resembling a ribbon or a stylized letter 'S' that curves upwards and then downwards, positioned on the left side of the page.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt skal få ny behandling av sin sak ved en annen domstol



KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Innholdsfortegnelse

Årsberetning 2009	2
Gjenopptakelseskommisjonens sammensetning	2
Gjenopptakelseskommisjonens sekretariat	3
Likestilling mellom kjønnene i virksomheten	3
Planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på grunnlag av kjønn, etnisitet og nedsatt funksjonsevne	3
Gjenopptakelseskommisjonens økonomiske ressurser	4
Generelt om Gjenopptakelseskommisjonen	4
Sakene og saksbehandlingen	5
Oppnevning av forsvarer	8
Oppnevning av bistandsadvokat – fornærmedes og etterlattes rettigheter	9
Oppnevning av sakkyndige	9
Ankesilingssakene	9
Kommisjonens virksomhet for øvrig	10
Aktuelle avgjørelser	11

Årsberetning 2009

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Gjenopptakelseskommisjonen) er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt skal få ny behandling av sin sak ved en annen domstol. Kommisjonens virksomhet er regulert i straffeprosessloven kapittel 27.

Gjenopptakelseskommisjonens sammensetning

Kommisjonen består av fem faste medlemmer og tre varamedlemmer. Lederen, nestlederen og ett av medlemmene skal ha juridisk embetseksamen. Lederen utnevnes av Kongen i statsråd for en periode på syv år, og medlemmene oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på tre år.

I løpet av 2009 utløp åremålsperioden for nestleder Ann-Kristin Olsen, medlem Svein Magnussen, og varamedlemmene Øystein Mæland og Erling O. Lyngtveit. Kommisjonens leder siden oppstart i 2004, Janne Kristiansen, fratradte for å gå over i annen stilling fra og med 10. november 2009.

Tingrettsdommer Helen Sæter ble konstituert som leder av kommisjonen fra og med 10. november 2009 frem til ny leder tiltrer, dog ikke utover 31. mai 2010. Advokat Gunnar K. Hagen ble samtidig konstituert som nestleder i samme tidsrom. Under avdelingsdirektør Ingrid Bergslid Salvesens fravær ble varamedlemmet førsteamanuensis Ellen K. Nyhus oppnevnt som medlem fra og med 16. desember 2009 til og med 28. februar 2010. Lagdommer Vidar Stensland ble oppnevnt som varamedlem fra og med 16. desember 2009 frem til ny leder er utnevnt, dog ikke utover 31. mai 2010.

Kommisjonens sammensetning pr. 31. desember 2009 var slik:

Kst. leder: Helen Sæter, tingrettsdommer i Halden tingrett

Kst. nestleder: Gunnar K. Hagen, advokat, Lillehammer

Medlemmer: Bjørn Rishovd Rund, direktør psykisk helse Sykehuset Asker og Bærum HF
Birger Arthur Stedal, lagdommer i Gulating lagmannsrett
Ingrid Bergslid Salvesen, avdelingsdirektør ved avdeling for utdanning, Universitetet i Tromsø (midlertidig fravær fra slutten av 2009)
Ellen K. Nyhus, førsteamanuensis ved Universitetet i Agder (i Ingrid Bergslid Salvesens fravær)

Varamedlemmer: Benedict de Vibe, advokat, Oslo
Vidar Stensland, lagdommer i Hålogaland lagmannsrett

Gjenopptakelseskommisjonens sekretariat

Gjenopptakelseskommisjonens leder er ansatt på heltid som leder for sekretariatet. Sekretariatet har for øvrig elleve tilsatte, hvorav sju juridiske og to politifaglige utredere samt en kontorsjef og en sekretær.

Utrederne har erfaring fra blant annet advokatvirksomhet, domstolene, Justisdepartementet, Sivilombudsmannen, politiet, Rettsmedisinsk institutt, forsvaret og skatteetaten.

Sekretariatet har sine lokaler i Teatergata 5 i Oslo.

Likestilling mellom kjønnene i virksomheten

Leder av Gjenopptakelseskommisjonen og sekretariatet er pr 31.12.2009 en kvinne. De elleve tilsatte i sekretariatet består av sju kvinner og fire menn, dvs. at mennene utgjør 36 % av de tilsatte. Av de sju kvinnene er en administrativ nestleder og en kontorsjef, mens en er sekretær. Resten av de tilsatte i sekretariatet er utredere. Dette betyr at lederstillingene i organisasjonen er besatt av kvinner.

Alle tilsatte er heltidstilsatte, men to av de kvinnelige tilsatte har etter søknad fått redusert arbeidstid til 80 % pga. omsorg for barn. Sekretariatet har generelt lite bruk av overtid og har normalt ingen ubekvem arbeidstid.

Foreldrepermisjon har vært tatt ut av to kvinnelige og en mannlig tilsatt i deler av 2009, likevel slik at de kvinnelige tilsatte har tatt ut en lengre del av permisjonen enn den mannlige.

Sykefraværet i virksomheten synes ikke relatert til kjønnsforskjeller.

Alle tilsatte får oppfordring om å melde sin interesse for kompetansehevende tiltak/kurs.

Tallmaterialet over er lite og det er derfor vanskelig å se om det foreligger større utilsiktede eller uønskede forskjeller mellom kjønnene. Det kan ellers synes som om kvinnelige tilsatte kan ha en tendens til å ta ut en noe større del av foreldrepermisjonen og søke om redusert arbeidstid. Dette er likevel små tall og relaterer seg bare til 2009, så det bør utvises varsomhet med å utlede for mye av disse. Ulikhetene kan ikke sees å ha medført lønnsforskjeller utover det den reduserte stillingsprosenten tilsier.

Planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på grunnlag av kjønn, etnisitet og nedsatt funksjonsevne

Det har ikke vært utlyst ledige stillinger i sekretariatet i 2009. Ved utlysning av ledige stillinger vil det bli tatt inn en mangfoldserklæring i utlysningsteksten.

Søkere fra underrepresenterte grupper vil bli innkalt til intervju, jf. PM 2004–12.

Holdninger til og tiltak mot diskriminering, mobbing og trakassering er nedfelt i kommisjonens HMS-plan.

Gjenopptakelseskommisjonens økonomiske ressurser

I St.prp. nr. 1 (2008-2009) for budsjettåret 2009 ble det fremmet et budsjettforslag på kroner 13 621 000. Det fremgår av proposisjonen:

Bevilgningen på posten skal dekke godtgjørelser til kommisjonens medlemmer, lønn til sekretariatets medarbeidere samt andre driftsutgifter knyttet til kommisjonens sekretariat. Sekretariatets bemanning utgjorde 11 årsverk pr. 01.03.2008.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen fra 01.07.2008 økt med 0,25 mill. kr som følge av flere rettigheter for fornærmede i forbindelse med en eventuell gjenåpning av straffesaken. I forbindelse med helårsvirkning for 2009 foreslås det å øke bevilgningen under kap. 468, post 01 med ytterligere 0,25 mill. kr.

Kommisjonen har fått tildelt midler i samsvar med budsjettforslaget.

Generelt om Gjenopptakelseskommisjonen

Kommisjonen er et uavhengig organ som skal sikre at rettssikkerheten ivaretas ved behandling av begjæring om gjenåpning av straffesaker. Dersom kommisjonen beslutter en dom eller kjennelse gjenåpnet, skal saken henvises til ny behandling ved en annen domstol enn den som avsa den opprinnelige avgjørelsen.

Gjenopptakelseskommisjonen bestemmer selv sin arbeidsmåte og kan ikke instrueres om utøvelsen av den myndighet den er gitt. Medlemmene skal ikke delta i behandlingen av en sak dersom de er inhabile etter reglene i domstoloven. Når en dom i en straffesak er begjært gjenåpnet, skal kommisjonen foreta en objektiv vurdering av om vilkårene for gjenåpning er oppfylt.

Domfelte kan kreve gjenåpning av en rettskraftig dom i en straffesak hvis:

- Det er nye bevis eller nye omstendigheter som synes egnet til å føre til frifinnelse, anvendelse av en mildere straffregel eller vesentlig mildere straff.
- En internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité i sak mot Norge har kommet til at avgjørelsen eller saksbehandlingen er i strid med folkeretten, slik at det er grunn til å regne med at en ny behandling av straffesaken vil føre til et annet resultat.
- Noen som har hatt sentral befatning med saken (for eksempel dommer, aktor, forsvarer, sakkyndig eller rettstolk), har gjort seg skyldig i en straffbar handling som kan ha hatt innvirkning på dommen til skade for domfelte.
- En dommer eller et lagrettedmedlem som behandlet saken var inhabil, og det er grunn til å anta at det kan ha hatt betydning for avgjørelsen.
- Høyesterett har fraveket en lovtolkning som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på.
- Det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktetes skyld blir prøvd på ny.

Reglene om gjenåpning av dommer får også anvendelse for kjennelser som avviser en sak, eller som avviser en anke over dom. Det samme gjelder for beslutninger som nekter en anke over dom fremmet.

Kommisjonen har plikt til å veilede den som ber om å få sin sak behandlet på nytt.

Gjenopptakelseskommisjonen sørger for at den nødvendige utredning av sakens faktiske og rettslige sider blir foretatt, og kan innhente opplysninger på den måten den anser hensiktsmessig. Det vil i de fleste sakene bli opprettet direkte kontakt og dialog med den domfelte. Når særlige grunner foreligger, kan den som begjærer gjenåpning få oppnevnt forsvarer på det offentliges bekostning.

Dersom begjæringen ikke forkastes, men utredes videre, skal påtalemyndigheten gjøres kjent med begjæringen og gis anledning til å komme med eventuelle merknader. Eventuelle fornærmede (eller etterlatte) skal underrettes om begjæringen. Fornærmede og etterlatte har rett til dokumentinnsyn og til å uttale seg skriftlig om begjæringen, og de kan be om å få avgi forklaring til kommisjonen. Fornærmede og etterlatte skal underrettes om utfallet av saken når kommisjonen har truffet sin avgjørelse. Kommisjonen kan oppnevne bistandsadvokat for fornærmede etter straffeprosesslovens alminnelige regler så langt de passer.

Begjæringene avgjøres av kommisjonen. Kommisjonens leder/nestleder kan forkaste begjæringer som etter sin art ikke kan føre til gjenåpning, som ikke inneholder noen gjenåpningsgrunn etter loven eller som åpenbart ikke kan føre frem.

Dersom kommisjonen beslutter en sak gjenåpnet, skal saken henvises til ny behandling ved en domstol som er sideordnet den som avsa dommen. Er dommen avsagt av Høyesterett, behandles saken på nytt av Høyesterett.

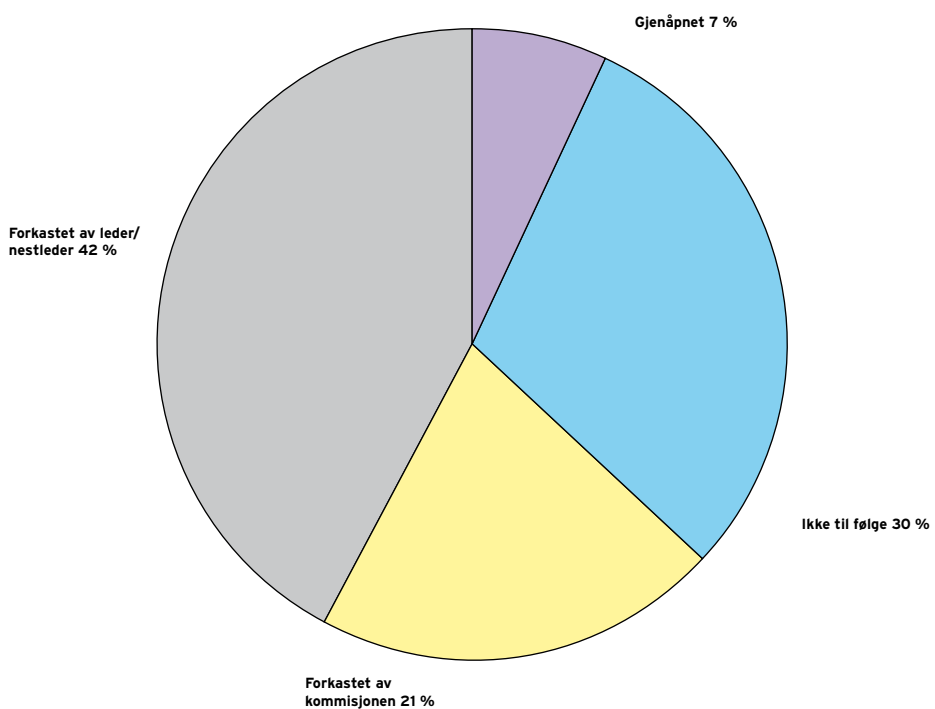
Sakene og saksbehandlingen

Kommisjonen har i løpet av året avholdt ni møter over 17 møtedager. Kommisjonen har mottatt 148 begjæringer om gjenåpning i 2009 mot 157 i 2008, 150 i 2007, 173 i 2006, 140 i 2005 og 232 i 2004. Det er i 2009 avsluttet til sammen 153 saker, hvorav 137 er realitetsbehandlet. Av disse 137 realitetsbehandlede begjæringene er ni saker gjenåpnet, mens 41 begjæringer ikke er tatt til følge. De resterende 87 begjæringene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem. Samtlige ni avgjørelser om gjenåpning har vært enstemmige. Det var dissens i fem av de 41 sakene der begjæringene ikke ble tatt til følge. Avgjørelsene om å forkaste begjæringene har vært enstemmige.

De øvrige 16 sakene som er avsluttet, er avvist på formelt grunnlag fordi de ikke ligger innenfor kommisjonens mandat. Dette gjelder for eksempel begjæringer om gjenåpning av forvaltningsvedtak, vedtatte forelegg, eller begjæringer om gjenåpning av etterforskning i henlagte saker. I tillegg er det enkelte begjæringer som blir fremsatt av personer som ikke etter loven er gitt adgang til å fremme slike begjæringer (for eksempel fornærmede eller etterlatte) eller begjæringer som av ulike årsaker blir trukket. Fullstendig oversikt over antall innkomne begjæringer og avsluttede saker i 2009 fremkommer av tabellen på neste side:

	Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/ nestleder	Avvist div. / anmodning om info
Generelt	7	4					4
Seksualforbrytelser	2	13		4	3	4	2
Seksuelle overgrep	18	8	1	2	1	4	
Seksuelle overgrep mot mindreårige	9	1				1	
Vold, trusler	3	30	2	6	3	19	
Trusler	7	3			3		
Vold	21	11		3	2	5	1
Drap	7	1		1			
Narkotika	18	25	2	12	4	6	1
Vinning	4	20	1	8	5	5	1
Tyveri og underslag	6	4			1	2	1
Bedrageri, utroskap, korrupsjon	18	9	3	1	3	2	
Diverse forbrytelser	5	7		1	2	3	1
Alkoholloven	1						
Diverse forseelser	4	8		2	1	5	
Vegtrafikkloven	14	4		1	1	2	
Henlagte saker	2	2					2
Midlertidige avgj.							
Inndragning eller mortifikasjon							
Henvendelser	1	2					2
Forelegg							
Sivile saker	1						
Annet om fagsaker		1					1
Totalt	148	153	9	41	29	58	16

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i 2009:

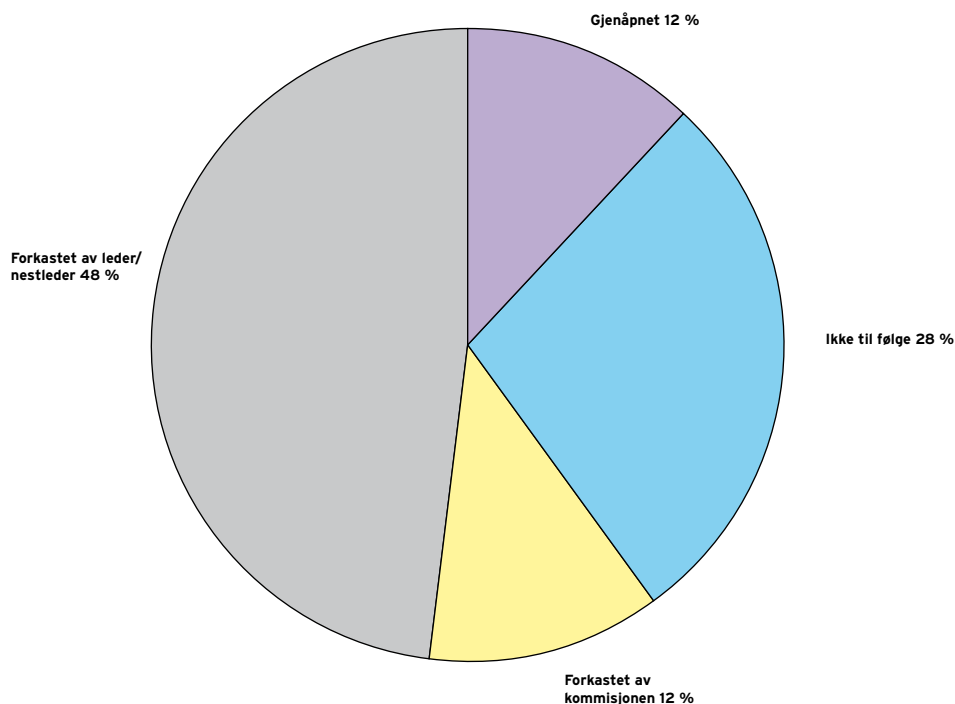


Siden oppstart av virksomheten 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 1000 begjæringer og 885 av sakene er avsluttet. Til sammen 88 er gjenåpnet og 202 er ikke tatt til følge. 438 av sakene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem, mens resten, 157 saker, er avvist på formelt grunnlag.

Tabell over de totale tall for kommisjonens seks første virkeår fremgår da som følger:

	Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Avvist div. / anmodning om info
Generelt	18	15					13
Seksualforbrytelser	171	151	15	44	16	68	8
Vold, trusler	266	236	24	66	25	103	18
Narkotika	120	105	14	27	11	47	6
Vinning	170	147	23	40	19	52	13
Diverse forbrytelser	58	50	6	10	8	20	6
Diverse forseelser	110	95	6	15	10	54	10
Henlagte saker	13	12					12
Midlertidige avgj.	1	1					1
Inndragning eller mortifikasjon	1	1				1	
Henvendelser	31	31			1		30
Forelegg	6	6					6
Sivile saker	31	31				1	30
Annet om fagsaker	4	4					4
Totalt	1000	885	88	202	90	348	157

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i perioden 2004–2009:

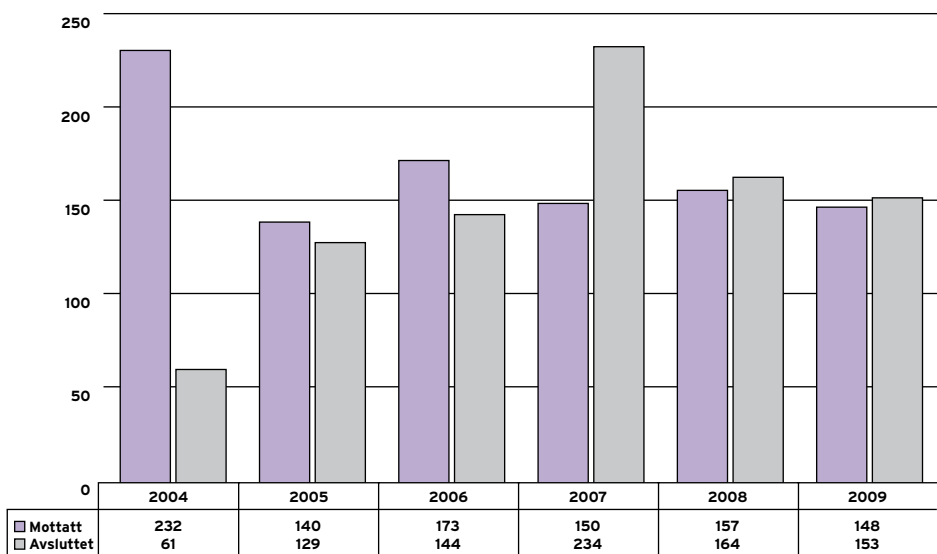


Som nevnt over, kan kommisjonen forkaste begjæringer som åpenbart ikke kan føre frem. Avgjørelsen kan også treffes av kommisjonens leder eller nestleder. En noe mindre andel av begjæringene er forkastet av leder/nestleder i 2009 enn tidligere. Bakgrunnen for at begjæringer kan forkastes av leder/nestleder er først og fremst at kommisjonen mottar relativt mange gjenåpningsbegjæringer som i realiteten er rene «anker». For å kunne bruke kommisjonens samlede ressurser på en best mulig måte på behandling av saker som krever nærmere utredning, kan det derfor være nødvendig at leder og nestleder bruker sin adgang til å forkaste begjæringer som åpenbart ikke kan føre frem.

Sakstilfanget har de seks første årene vært større enn forventet ved opprettelsen av kommisjonen. Antall innkomne begjæringer om gjenåpning ligger fremdeles høyere enn det lovgiver la til grunn, men synes å ha stabilisert seg. Kommisjonen har kontroll med restansene, men har stadig som mål å redusere saksbehandlingstiden. Kommisjonen har en selvstendig utredningsplikt, noe som kan medføre et omfattende arbeid i saker av større omfang. Dette arbeidet er ressurskrevende, samtidig som det var en sentral begrunnelse for opprettelse av kommisjonen og således en viktig oppgave. Flere av de sakene som er til behandling i kommisjonen må fremdeles forventes å kreve betydelig utredning.

For å sikre en effektiv saksavvikling, har kommisjonen fastsatt tentative tidsfrister for saksbehandlingens enkelte ledd. Større saker vil likevel kreve mer tid enn disse fristene legger opp til, og tidsfristene skal under enhver omstendighet ikke gå ut over kvaliteten på kommisjonens arbeid.

Innkomne begjæringer og avsluttede saker 2004–2009:



Oppnevning av forsvarer

Loven gir kommisjonen adgang til å oppnevne forsvarer for domfelte når særlige grunner foreligger. Det foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak om forsvarer skal oppnevnes. I praksis oppnevner kommisjonen forsvarer når det er grunn til å anta at domfelte kan være strafferettslig utilregnelig. For øvrig har forsvarer vært oppnevnt i særlig omfattende eller kompliserte saker, og hvis domfelte bor avsides, slik at det vil være særlig ressurskrevende for sekretariatet å gi veiledning til domfelte.

Oppnevningen blir i de fleste tilfeller begrenset til et bestemt antall timer, for eksempel for å gi en nærmere begrunnelse for begjæringens rettslige og faktiske grunnlag. Også i de større eller kompliserte sakene er det blitt satt et slikt tak, som kan revurderes ved behov. I 2009 oppnevnte kommisjonen forsvarer i 38 saker, mens det i 2008 ble oppnevnt forsvarer i 26 saker. En del av disse sakene gjelder begjæringer hvor det er reist tvil om domfelte var tilregnelig da det pådømte forhold fant sted, og hvor det skal oppnevnes forsvarer etter straffeprosessloven § 397 andre ledd jf. § 96 siste ledd.

Oppnevning av bistandsadvokat - fornærmedes og etterlattes rettigheter

Kommisjonen har f.o.m. 1. juli 2006 hatt hjemmel til å oppnevne bistandsadvokat etter reglene i straffeprosessloven §§ 107 a flg. Dette har særlig vært aktuelt i forbindelse med avhør av fornærmede i saker om seksuelle overgrep.

I 2008 ble det foretatt endringer i straffeprosessloven for å styrke fornærmedes og etterlattes stilling i straffesaker. Endringene innebærer blant annet at fornærmede og etterlatte får bedre mulighet til å bli hørt, får mer informasjon og får rett til bistandsadvokat i større grad enn tidligere. Kommisjonen oppnevnte bistandsadvokat i 4 saker i 2009, mens det i 2008 ble oppnevnt bistandsadvokat i 8 saker. Endringen, som trådte i kraft 1. juli 2008, har således ikke så langt ført til en økning av antall oppnevnte bistandsadvokater.

Oppnevning av sakkyndige

Kommisjonen har hjemmel i straffeprosessloven § 398 b andre ledd til å oppnevne sakkyndige etter reglene i kapittel 11. Kommisjonen har i løpet av sin virketid oppnevnt sakkyndige både innen rettsmedisin, rettspsykiatri, rettstoksikologi, fotogrammetri, økonomi, brannteknikk, bilsakkyndighet og tradisjonell kriminalteknikk m.m. Sakkyndige uttalelser innhentes både fra norske og utenlandske fagmiljøer. I 2009 har kommisjonen oppnevnt sakkyndige i 11 saker. Det har vært innenfor rettsmedisin, rettspsykiatri, revisjon og historie.

Ankesilingssakene

Kommisjonen har i 2009 måttet ta stilling til prinsipielle rettsspørsmål i forbindelse med mottatte begjæringer om gjenåpning av de såkalte ankesilingssakene. Dette er saker hvor lagmannsretten på grunnlag av det skriftlige materialet i saken enstemmig har besluttet å nekte anker fremmet til ny, full hovedforhandling under henvisning til at retten «finner det klart at anken ikke vil føre frem». Det har ikke vært gitt noen individuell begrunnelse forankret i sakens faktum for hvorfor anken ikke ville føre frem, men en slik saksbehandling har vært ansett å være i samsvar med straffeprosessloven § 321 femte ledd som fastslår at ankesilingsavgjørelsen tas som beslutning. For beslutninger er det – i motsetning til for kjennelser – ingen begrunnelsesplikt, jf. straffeprosessloven § 53 første ledd som viser til § 52 annet ledd, men ikke til begrunnelsesplikten i § 52 første ledd.

Etter en avgjørelse i FNs menneskerettskomité i sak mot Norge (Restauratørsaken), har Høyesterett i tre storkammeravgjørelser kommet til at slike ankesilingsbeslutninger skal gis en individuell begrunnelse. Dette begrunnelseskravet har ledet til at lagmannsrettene nå gir en begrunnelse for sine ankesilingsbeslutninger. Det foreligger også et forslag til endringer i de norske lovreglene om begrunnelse for ankesilingsbeslutninger.

I etterkant av de tre storkammeravgjørelsene mottok kommisjonen flere begjæringer om gjenåpning av ankesilingsbeslutninger som var avsagt *før* storkammeravgjørelsene og hvor det ikke var gitt noen individuell begrunnelse. Kommisjonen måtte ta stilling til om straffeprosesslovens regler om gjenåpning ga hjemmel for å ta til følge en eller flere eller kanskje alle disse begjæringene, og i tilfelle om ankesilingsbeslutningene burde gjenåpnes.

Siden det her var prinsipielle spørsmål som måtte avklares, samtidig som faktum i sakene stilte seg noe forskjellig og således belyste disse spørsmålene fra ulike sider, valgte kommisjonen å behandle flere saker under ett, som såkalte pilotsaker. Ingen av disse begjæringene ledet til gjenåpning på generelt grunnlag. Sakene inneholder imidlertid prinsipielle drøftelser, og et resymé av en av disse avgjørelsene er derfor gjengitt nedenfor. Denne avgjørelsen er i sin helhet lagt ut på kommisjonens hjemmeside, www.gjenopptakelse.no. Avgjørelsen er imidlertid brakt inn for tingretten etter reglene om adgang til rettslig prøving av forvaltningsvedtak.

Kommisjonens virksomhet for øvrig

Kontakt med øvrige myndigheter og organisasjoner m.v.

Kommisjonens leder har orientert justisministeren hvert halvår om virksomheten i kommisjonen. Leder har også hatt kontakt med Justisdepartementets administrative ledelse, og har deltatt på justisministerens årlige etatslederkonferanse. Kommisjonens leder har også hatt møte med riksadvokaten for å drøfte generelle spørsmål mellom kommisjonen og påtalemyndigheten ved behandling av begjæringer om gjenåpning av straffesaker.

I mars 2009 hadde kommisjonens leder og representanter fra sekretariatet møte med Metodekontrollutvalgets leder og sekretariat. Kommisjonen understreket nødvendigheten av å ha et regelverk som sikrer oppbevaring av bevismateriale med tanke på en eventuell senere begjæring om gjenåpning. Kommisjonen ga i etterkant skriftlige innspill til utvalget. Metodekontrollutvalget avga sin utredning til Justisdepartementet 6. juni 2009 (NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll).

I april 2009 hadde kommisjonens leder og representanter fra sekretariatet møte med professor dr. philos. Ragnhild Hennum og forsker dr. polit. Jane Dullum ved Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo. Bakgrunnen var at Justisdepartementet i 2007 avga rapporten *Forskning og forskningsbehov i lys av Fritz Moen-sakene*. Ett av forslagene i rapporten var å analysere saker som har vært oppe for Gjenopptakelseskommisjonen, og Hennum og Dullum hadde fått dette oppdraget. Forskningsprosjektet tok i utgangspunktet sikte på å kartlegge saker som var realitetsbehandlet av Gjenopptakelseskommisjonen for å se etter mulige mønstre i sakstyper, informasjon om de som hadde begjært gjenåpning (kjønn, alder m.v.), bakgrunnen for saken, dokumentasjon og utfall. Det var også aktuelt å se nærmere på forhold knyttet til tolking i rettssalen, avhørssituasjoner og sakkyndiges rolle. Forskningsprosjektet avga sin rapport til Justisdepartementet i desember 2009.

Avgivelse av høringsuttalelser

Kommisjonen har i 2009 avgitt uttalelse til Justisdepartementets høringsbrev 18. juni 2009 om forslag om permanente regler om fjernmøte og fjernavhør i straffesaker og til departementets høringsbrev 5. august 2009 om endringer i reglene om begrunnelse av beslutninger om å nekte anker fremmet.

Kommisjonen har også avgitt uttalelse til Domstolsadministrasjonens høringsbrev 9. oktober 2009 om lyd- og bildeopptak fra parts- og vitneforklaringer i retten.

Internasjonalt arbeid

Samarbeidet med gjenopptakelseskommissjonene i England og Skottland har fortsatt, og kommisjonen deltok i april 2009 ved markeringen av 10-årsjubileet for opprettelsen av den skotske kommisjonen, SCCRC, i Glasgow. I tillegg til et bredt faglig seminar, ble det avholdt møte mellom den engelske, skotske og norske kommisjonen. Representanter fra sekretariatet hadde møte med den skotske kommisjonens sekretariat med omvisning og utveksling av erfaringer.

Informasjonsvirksomhet

Kommisjonen har i 2009 satt i gang arbeid med å fornye hjemmesiden på internett. Formålet med dette arbeidet er å gjøre hjemmesiden mer leservennlig og forbedre tilgangen på informasjon om kommisjonen og dens virksomhet. Det tas sikte på å ferdigstille dette arbeidet i løpet av første halvår 2010.

Kommisjonens leder og representanter fra sekretariatet hadde i november 2009 møte med stiftelsen Lovdata med sikte på publisering av avgjørelsene i Lovdatas database. Fra og med 2010 vil alle avgjørelser fra kommisjonen bli publisert i Lovdata. Dette gjelder både avgjørelser som er truffet av kommisjonen og avgjørelser som er truffet av kommisjonens leder eller nestleder etter straffeprosessloven § 397 tredje ledd, tredje punktum. Over tid skal også alle eldre avgjørelser (2004-2009) legges inn i databasen. Til hver enkelt avgjørelse vil det bli skrevet en kortversjon og lagt inn søkeord, slik at kommisjonens avgjørelser vil bli lett tilgjengelige.

Kommisjonen har tidligere utarbeidet en egen informasjonsbrosjyre (faktaark) til domfelte som gir en kort informasjon om kommisjonen og dens virksomhet, og om vilkårene som må være oppfylt for å få en rettskraftig dom gjenåpnet. Det er også utarbeidet et eget faktaark til fornærmede/etterlatte med informasjon om hvilke rettigheter de har i forbindelse med en gjenåpningssak. Disse faktaarkene, som også er lagt ut på kommisjonens hjemmeside, har tidligere vært tilgjengelige på bokmål, nynorsk og engelsk. Faktaarkene er i 2009 oversatt også til samisk, albansk, arabisk, fransk, kinesisk, polsk, rumensk, serbokroatisk, spansk, tysk, urdu og vietnamesisk. Disse vil bli gjort tilgjengelige på hjemmesiden i løpet av 2010.

Interne forhold

Det er satt i gang arbeid med å utarbeide et elektronisk erfaringsarkiv for intern bruk i kommisjonen. Formålet har vært å sikre en bedre erfaringsoverføring i kommisjonen samt gjøre det lettere å sikre en enhetlig praksis.

Aktuelle avgjørelser

I dette kapitlet gjengis kortversjoner av alle saker som kommisjonen har henvist til ny rettslig behandling. Saker som er henvist utelukkende fordi det i ettertid har vist seg at domfelte kan ha vært strafferettslig utilregnelig da det pådømte forhold fant sted, gjen-

gis likevel ikke. Bakgrunnen for dette er at disse sakene normalt ikke reiser problemstillinger av juridisk eller prinsipiell karakter, og derfor er av liten allmenn interesse. I kapitlet her gjengis også saker som ikke er henvist til ny behandling, dersom det er saker som har hatt stor offentlig interesse. For 2009 gjelder dette avgjørelsen i en ankesilingssakene (pilotsak), se sak nr. 3 nedenfor.

Kortversjonene ligger også på kommisjonens hjemmeside, www.gjenopptakelse.no.

1. 29.01.2009 (2007 00096) Trusler – § 391 nr. 3 (nytt vitne)

En 35 år gammel mann ble i 2003 dømt i tingretten til fengsel i 30 dager for å ha medvirket til trusler over telefon i forbindelse med tvist om uoppgjort gjeld fra fornærmede.

Saken hadde vært begjært gjenåpnet for kommisjonen en gang tidligere, uten at begjæringen førte frem.

Ny begjæring ble fremsatt i august 2007. Gjenopptakelseskommisjonen foretok en ny gjennomgang av saken.

Den 16. februar 2002 ringte domfelte til fornærmede for å høre om fornærmede hadde tenkt å betale uoppgjort gjeld i forbindelse med arbeid domfelte hadde utført for fornærmede. Fornærmede var i selskap og de ble enige om å snakkes noen dager senere. Kort tid etter samtalen ble det lagt igjen beskjed på fornærmedes mobilsvaer om at domfeltes krav var solgt til et inkassobyrå, og det ble truet med «knekking av bein og armer», samt at vedkommende ville «ringe med jevne mellomrom fremover». Trusselen ble ringt inn fra ukjent nummer og det var på det rene at det ikke var domfelte som snakket.

Det ble ikke ført bevis i retten for hvem som la inn beskjeden på fornærmedes mobilsvaer. Tingretten fant at det kun var en teoretisk mulighet for at trusselen hadde blitt ringt inn uten domfeltes medvirkning.

De nye omstendighetene som ble påberopt for Gjenopptakelseskommisjonen var de samme som ved første begjæring. Dette var at det forelå en erklæring fra en tredjeperson, som erkjente at det var han som hadde ringt fornærmede fra sin telefon med skjult nummer. Han hadde foretatt oppringningen uten domfeltes viten. Vedkommende ble ikke ført som vitne under hovedforhandlingen. Det ble bedt om at kommisjonen foretok en ny vurdering av saken.

Ved forrige begjæring foretok Gjenopptakelseskommisjonen avhør av domfelte og vedkommende som hevdet å ha lagt inn beskjeden. Det ble også foretatt en samtale med fornærmede.

Gjenopptakelseskommisjonen fant ved en ny gjennomgang av saken at erklæringen fra denne tredjepersonen under tvil syntes å være egnet til å føre til frifinnelse, og at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var til stede. Kommisjonen la vekt på at den nye forklaringen medførte at det ikke lenger kun var en teoretisk mulighet for at domfelte ikke visste om trusselen. Det ble også lagt vekt på at man ikke kunne finne gode grunner for at vedkommende skulle pådra seg straffansvar.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

Tingretten avsa deretter frifinnende dom.

2. 20.08.2009 (2008 00102) Organisert kriminalitet – § 391 nr. 3 (ny omstendighet eller nytt bevis)

En 49 år gammel mann ble, sammen med fem andre tiltalte, dømt i tingretten i 2006 for innførsel og omsetning av betydelige mengder øl. Samtlige ble dømt for overtreddelse av straffeloven § 60 a – for å ha opptrådt i en organisert kriminell gruppe. Domfelte erklærte en begrenset anke til lagmannsretten, men han anket ikke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. De øvrige domfelte anket over blant annet bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Iretteføringen for domfelte og de øvrige fem meddømte skilte derved lag.

Lagmannsretten henviste domfeltes anke til ankebehandling. Lagmannsretten kom til at ingen del av anken kunne lede frem og forkastet denne. Lagmannsrettens dom ble anket til Høyesterett, men kjæremålsutvalget traff vedtak om ikke å fremme anken. Domfelte begjærte senere omgjøring av kjæremålsutvalgets avgjørelse, men begjæringen ble ikke tatt til følge.

Etter rettsbehandlinger for de øvrige fem, ble resultatet for disse at straffeloven § 60 a ikke fikk anvendelse.

Kommisjonen konstaterte at domfelte derved stod alene tilbake med en domfellelse etter straffeloven § 60 a. Dette var et forhold som ikke hadde vært påberopt som grunnlag for bevisanke fra hans side, og kunne for øvrig heller ikke vært påberopt på det tidspunktet da hans anke ble fremsatt. Etter kommisjonens vurdering representerte dette en «ny omstendighet» i henhold til straffeprosessloven § 391 nr. 3. Hva Høyesteretts kjæremålsutvalg, på et senere tidspunkt evt. måtte ha sett av svakheter i lovanvendelsen, var det derfor ikke nødvendig å gå nærmere inn i. Under enhver omstendighet ble det bemerket generelt at Høyesterett ikke tar konkret stilling til bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.

Spørsmålet for kommisjonen var så om en slik ny omstendighet «synes egnet til å føre til frifinnelse eller avvisning eller til anvendelse av en mildere strafferegel eller en vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen bemerket at straffeloven § 60 a – om organisert kriminell gruppe – behandles som en del av skyldspørsmålet, og påpekte at domfelte var den eneste i sakskomplekset som stod igjen som domfelt etter bestemmelsen. Etter kommisjonens vurdering fremsto det som en rimelig mulighet at domfelte ville ha blitt frifunnet for overtreddelse av straffeloven § 60 a, dersom det endelige utfallet i sakene mot hans medtiltalte hadde vært kjent da saken hans ble pådømt. Saken ble derfor gjenåpnet etter straffeprosessloven § 391 nr. 3, for så vidt gjaldt domfellelsen etter straffeloven § 60 a.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

Tingretten avsa deretter dom uten hovedforhandling. Domfelte ble frifunnet for tiltalens post II, IV og VI for så vidt gjaldt overtreddelse av straffeloven § 60 a, men for øvrig dømt i henhold til tiltalepostene. Straffen ble fastsatt til fengsel i ni måneder, som ble gjort betinget med en prøvetid på to år.

3. 20.08.2009 (2008 0070) Ankenektelse, bedrageri – § 392 første ledd

En mann ble dømt til fengsel i 6 år, samt til å betale erstatning med kr 19 millioner for grovt bedrageri og for å ha motarbeidet rettsvesenet. Anke over tingrettens dom ble av lagmannsretten nektet fremmet for så vidt gjaldt grovt bedrageri under henvisning til at anken klart ikke ville føre frem, jf. straffeprosessloven § 321 annet ledd. Begjæring om gjenåpning ble fremsatt med bakgrunn i FNs menneskerettskomité's avgjørelse 17. juli 2008 og Høyesteretts storkammeravgjørelse 19. desember 2008, som hadde

fastslått at ankesilingsbeslutninger uten annen begrunnelse, enn en ren henvisning til lovens krav (at anken klart ikke ville føre frem) var i strid med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 14 nr. 5. Det ble anført at lagmannsrettens beslutning skulle vært gitt en individuell begrunnelse, og at denne saksbehandlingsfeilen ga grunnlag for gjenåpning.

Kommisjonen knyttet innledningsvis noen merknader til straffeprosessloven § 391 nr. 2. Etter denne bestemmelsen kan gjenåpning kreves når en internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité i sak mot Norge har funnet at «avgjørelsen er i strid med en folkerettslig regel som Norge er bundet av, og ny behandling må antas å burde føre til en annen avgjørelse, eller saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen er i strid med en folkerettslig regel som Norge er bundet av, hvis det er grunn til å anta at saksbehandlingsfeilen kan ha innvirket på avgjørelsens innhold, og gjenåpning er nødvendig for å bøte på den skade som feilen har medført». Kommisjonen viste imidlertid til at bestemmelsen ut fra uttalelser i lovforarbeidene og høyesterettspraksis er begrenset til å få anvendelse der det er den som har klaget til og fått medhold av det internasjonale organet som senere begjærer gjenåpning. Da den domfelte som begjærte gjenåpning her ikke var part i den påberopte avgjørelsen av FNs menneskerettskomité, fikk straffeprosessloven § 391 nr. 2 ikke anvendelse.

Kommisjonen gikk deretter over til å drøfte hvorvidt straffeprosessloven § 392 første ledd fikk anvendelse. Her delte kommisjonen seg i et flertall og et mindretall. Mindretallet, som besto av ett medlem, fant at bestemmelsen ikke kom til anvendelse og viste til Høyesteretts avgjørelse i Rt. 1994 s. 278, som i juridisk teori er utlagt slik at endret oppfatning av prosessuelle forhold neppe vil omfattes av § 392 første ledd, jf. *Bjerke og Keiserud*, *Straffeprosessloven kommentarutgave* (3.utg) s. 1232. Mindretallet viste også til Andenæs: *Norsk Straffeprosess* (Oslo 2008) der det om forståelsen av § 392 første ledd på s. 579 heter: «Forutsetningen er naturligvis at Høyesteretts nye lovforståelse ville ha ført til frifinnelse eller iallfall til et gunstigere resultat for siktede enn den tidligere.» Mindretallet innstilte derfor på at begjæringen måtte forkastes.

Kommisjonens flertall fant imidlertid at § 392 første ledd i utgangspunktet måtte få anvendelse. Flertallet viste til Rt. 2003 s. 359 der Høyesterett anvendte bestemmelsen på et forhold som etter flertallets oppfatning måtte anses å ha vært i alle fall hovedsakelig prosessuelt, nemlig spørsmålet om den prosessuelle adgangen til å straffeforfølge en som allerede var ilagt tilleggsstraff for samme forhold. Etter flertallets oppfatning talte dette for at bestemmelsen kunne anvendes på en endret oppfatning av prosessuelle forhold. Flertallet fant at dette ytterligere ble støttet av at det i Høyesteretts ankeutvalgs avgjørelse i Rt. 2009 s. 62 var uttalt at gjenåpning er riktig rettsmiddel når lagmannsretten har nektet en anke fremmet, og denne beslutningen er rettskraftig. Ankeutvalget uttalte i denne avgjørelsen at det eventuelt var straffeprosessloven § 392 første ledd som kunne gi grunnlag for gjenåpning. Kommisjonens flertall fant at det hadde vært en rettsutvikling siden avgjørelsen i Rt. 1994 s. 278.

Deretter gikk kommisjonens flertall over til å drøfte hvorvidt det var tilstrekkelig grunnlag for gjenåpning. Flertallet viste til at gjenåpning etter § 392 første ledd «kan» besluttes, noe som innebærer at det ikke er en ubetinget rett til gjenåpning når vilkårene i bestemmelsen ellers foreligger. Ifølge forarbeidene vil det avgjørende være om det vil være støtende om dommen blir stående, jf. *Straffeprosesslovkomiteens innstilling* (1969) s. 343. Flertallet fant at det avgjørende i saken ville være om det kunne anses støtende at lagmannsrettens beslutning om å nekte anken fremmet uten annen begrunnelse enn at anken klart ikke vil føre frem, blir stående, jf. straffeprosessloven § 401 jf. § 321 annet ledd.

Kommisjonens flertall henviste til de hensynene Høyesterett hadde vist til i avgjørelsen i Rt. 2003 s. 359, bl.a. hensynet til forutberegnelighet og innrettelse, domstolenes effektivitet og rettskapende virksomhet, og at Høyesterett i denne plenumsavgjørelsen la avgjørende vekt på folkerettens dynamiske karakter, og fant at avgjørelsen var et resultat av en slik rettsutvikling. Flertallet fant at disse momentene også gjorde seg gjeldende i denne saken og at Menneskerettskomiteens avgjørelse 17. juli 2008 i Restauratørsaken og Høyesteretts plenumsavgjørelse 19. desember 2008 syntes å være et resultat av en dynamisk rettsutvikling, der den nærmere forståelsen av SP artikkel 14 nr. 5 hadde utviklet seg over tid. Det ble videre vist til at SP artikkel 14 nr. 5 i seg selv ikke sa noe om begrunnelse, men at komiteen i flere avgjørelser hadde innfortolket et krav om at domfelte hadde rett til en skriftlig begrunnelse innen rimelig tid for å sikre en effektiv overprøving av domfellelsen. Disse avgjørelsene kunne imidlertid ikke uten videre sammenliknes med den saken kommisjonen hadde til behandling. Også den dissenterende dommers votum i Restauratørsaken synliggjorde at komiteen ikke før Restauratørsaken hadde vært klar og tydelig på at ankeinstansens avgjørelser som generell regel skulle gis en individuell begrunnelse. Kommisjonens flertall la til grunn at det først var ved Menneskerettskomiteens avgjørelse 17. juli 2008 at man fikk en avklaring av at det i retten til overprøving i artikkel 14 nr. 5 lå et krav om begrunnelse for at man skal kunne være sikker på at ankeutvalget hadde foretatt en reell prøving av anken.

Flertallet fant ingen holdepunkter for at norske myndigheter – slik det var anført fra domfeltes side – da de ved ikrafttredelsen av to-instansreformen 1. august 1995 opphevet forbeholdene i forhold til artikkel 14 nr. 5, satt inne med en kunnskap om at ubegrunnede ankesilingsbeslutninger kunne komme i konflikt med denne bestemmelsen. Det ble vist til To-instansutvalgets reservasjoner i NOU 1992:28, herunder Erik Møses vedlegg til utredningen og til Ot.prp. nr. 78 (1992-93) som viste at Justisdepartementet overfor Stortinget ga uttrykk for at det fant det forsvarlig å anta at den foreslåtte silingsordningen var i samsvar med FN-konvensjonens krav.

Kommisjonens flertall viste deretter til Rt. 2009 s. 252 hvor Høyesterett uttaler:

«Fortolkningen av SP utvikler seg over tid. Forhold som i dag anses som konvensjonsbrudd, trenger derfor ikke å ha vært det tidligere. I den foreliggende sak finner jeg det imidlertid klart at lagmannsrettens manglende begrunnelse – selv om den fulgte innarbeidet nasjonal praksis – innebar et konvensjonsbrudd på det tidspunkt beslutningen ble truffet.

Etter dette er jeg kommet til at det var en saksbehandlingsfeil at lagmannsretten ikke begrunnet sin beslutning om ankenektelse av 22. oktober 2007.»

Etter flertallets oppfatning innebar dette at det gjaldt et krav om begrunnelse før 22. oktober 2007. I Restauratørsaken falt lagmannsrettens beslutning den 1. juni 2006. Denne ble av Menneskerettskomiteen 17. juli 2008 ansett for å være i strid med SP artikkel 14 nr. 5, og et krav om begrunnelse måtte således anses å ha foreligget på dette tidspunktet. I domfeltes sak ble lagmannsrettens beslutning truffet 26. februar 2007. Kommisjonens flertall uttalte at det ikke var kjent med at det forelå øvrige avgjørelser fra komiteen som kastet lys over når kravet til begrunnelse av en ankesilingsbeslutning kunne anses innfortolket i SP artikkel 14 nr. 5. Flertallet fant det imidlertid ikke nødvendig å ha noen oppfatning om fra hvilket tidspunkt før plenumsavgjørelsen 19. desember 2008 det eventuelt gjaldt et generelt krav om at lagmannsrettens ankesilingsbeslutninger skulle gis en individuell begrunnelse.

Flertallet viste til at Høyesterett ved plenumsavgjørelsen 19. desember 2008 hadde fraveket den lovtolkning som tidligere hadde ligget til grunn for at ankenektelsesbeslutninger i medhold av straffeprosessloven § 321 annet ledd som regel ikke hadde vært begrunnet ut over en henvisning til lovteksten. For så vidt gjaldt spørsmålet om lagmannsrettens beslutning i saken for kommisjonen burde gjenåpnes, viste flertallet til de hensynene som Høyesterett hadde vist til i Rt. 2003 s. 359, nemlig forutberegnelighet og innrettelse, samt hensynet til dommers rettskraft og domstolenes effektivitet. Det ble videre vist til at en omfattende tilbakevirkning også for rettskraftige avgjørelser ville kunne hemme rettsutviklingen og domstolenes rettskapende virksomhet. Flertallet uttalte at de samme hensynene med samme tyngde talte mot en gjenåpning av de mange ubegrunnede ankesilingsbeslutninger som var avsagt i henhold til straffeprosessloven § 321 annet ledd. Resultatet av drøftelsen var at kommisjonens flertall fant at ubegrunnede ankesilingsbeslutninger i seg selv ikke kunne gi en generell adgang til gjenåpning, men at det i hver enkelt sak må foretas en konkret vurdering av om det er grunnlag for gjenåpning, og at det avgjørende vil være om det kan anses støtende om lagmannsrettens beslutning blir stående. Det var derfor ikke grunnlag for å gjenåpne denne saken i medhold av straffeprosessloven § 392 første ledd.

4. 04.11.2009 (2009 0040) Narkotika – § 391 nr. 3 (nye omstendigheter)

Seks menn ble i 2005 dømt for innførsel av et større parti narkotika og senere oppbevaring, erverv og omsetning av stoffet. Etter tingrettens dom kom det frem nye opplysninger om kontakt mellom en av de tiltalte og politiet under etterforskningen, og det ble reist spørsmål ved om det forelå provokasjon fra politiets side av betydning for skyldspørsmålet. På bakgrunn av dette anket påtalemyndigheten dommen til gunst for samtlige av de domfelte. Lagmannsretten opphevet tingrettens dom, og ved ny behandling i 2007 fant tingretten at det ikke forelå forhold som kunne anses som ulovlig politiprovokasjon. En tiltalt ble frifunnet på annet grunnlag.

Etter anke fra de domfelte ble saken prøvet for lagmannsretten. Lagmannsretten ble satt med lagrette, og de svar som ble gitt på skyldspørsmålet innebar at heller ikke lagretten fant grunnlag for å frifinne på grunn av provokasjon fra politiets side.

To av de domfelte anket lovanvendelsen og straffutmålingen til Høyesterett. Ankene ble fremmet for så vidt gjaldt spørsmålet om lagmannsretten hadde lagt til grunn riktig beviskrav med hensyn til om det hadde funnet sted ulovlig provokasjon fra politiets side. De ankende parter viste spesielt til at den protokollerte rettsbelæringen ga uttrykk for at man skulle se bort fra provokasjon der det forelå alminnelig sannsynlighetsovervekt for at dette ikke hadde funnet sted. Etter de domfeltes syn skulle all rimelig og forstandig tvil komme tiltalte til gode også her. Høyesterett opphevet lagmannsrettens dom med ankeforhandling for de to som hadde anket til Høyesterett, under henvisning til at deler av rettsbelæringen ga uttrykk for en uriktig oppfatning av hvilket beviskrav som gjaldt.

Lagmannsretten avsa deretter, i 2009, frifinnende dom for innførselen for disse to personenes vedkommende. Også denne gangen ble skyldspørsmålet avgjort av en lagrette, og det fremgikk av sammenhengen at det måtte antas å være politiets provokasjon som var tema for lagretten og ledet til frifinnelse.

Etter dette begjærte de to andre domfelte, som hadde rettskraftige dommer fra lagmannsretten fra 2007 gjenåpning. Den ene av de domfelte hadde hatt befatning med innførselen av narkotika, mens den andre hadde mottatt deler av stoffet etter at det kom til Norge. Påtalemyndigheten tiltrådte begjæringene.

Kommisjonen gjenåpnet sakene for begges vedkommende i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant at Høyesteretts opphevelse av lagmannsrettens fellende dom og den senere frifinnende lagmannsrettsdommen utgjorde nye omstendigheter som syntes egnet til å føre til frifinnelse også for disse to.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

5. 04.11.2009 (2009 0043) Narkotika - § 391 nr. 3 (nye omstendigheter)

Se avgjørelse 04.11.2009 (2009 0040) – samme saksforhold

**6. 04.11.2009 (2009 0126) Seksuelt krenkende atferd - § 391 nr. 3
(ny omstendighet eller nytt bevis) – vesentlig mildere rettsfølge – gjenåpning
begjært av påtalemyndigheten**

En 20 år gammel mann ble i 2008 dømt i lagmannsretten til fengsel i 9 måneder for seksuelt krenkende atferd. Straffen var fellesstraff med utmålt straff i dom av 23. juni 2008 hvor domfelte ble dømt til samfunnsstraff i 240 timer for forsøk på grovt ran. Ved straffutmålingen ble det lagt til grunn at domfelte hadde fullført 55 timer av den idømte samfunnsstraffen.

Påtalemyndigheten begjærte 21. oktober 2009 gjenåpning for Gjenopptakelseskomisjonen. Det ble vist til at det ved lagmannsrettens dom ble lagt til grunn at domfelte hadde avtjent 55 timer av samfunnsstraffen idømt ved dom av 23. juni 2008. Påtalemyndigheten fikk etter rettskraftig dom opplyst fra kriminalomsorgen at domfelte på tiden for lagmannsrettens dom hadde avtjent 170 timer samfunnsstraff. Det ble anført at det ble lagt til grunn feil antall gjennomførte timer ved utmålingen av fellesstraffen. Påtalemyndigheten anførte at riktig utmålt straff ville vært 6, og ikke 9, måneders fengsel dersom retten hadde vært kjent med det faktiske antall avtjente timer.

Kommisjonens vurdering var at det forelå nye omstendigheter som syntes egnet til å gi en vesentlig mildere rettsfølge etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Verken påtalemyndigheten eller retten var kjent med at domfelte i tiden mellom tingrettens dom og lagmannsrettens dom hadde avtjent ytterligere 115 timer av samfunnsstraffen, slik at det samlede timetallet var 170. Dette ble ansett å være en betydelig forskjell i forhold til de 55 timene som ble lagt til grunn av retten, og det ville tilsi en reduksjon på 1/3 av straffen. Dette ble ansett å være en vesentlig mildere rettsfølge.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge for så vidt gjaldt straffutmålingen.

7. 17.12.2009 (2009 0119) Bedrageri – § 391 nr. 3 (ny omstendighet)

En mann ble i 2007 dømt i tingretten for merverdiavgiftsbedrageri på kr 72 190, forsøk på merverdiavgiftsbedrageri på kr 416 607, unnlatt levering av selvangivelse med næringsoppgave for inntektsårene 2004 og 2005 og unnlatt levering av omsetningsoppgaver fra og med 2. termin 2004 til og med 6. termin 2006. Straffen ble av tingretten satt til fengsel i 6 måneder hvorav 90 dager ble gjort betinget. Dommen ble anket til lagmannsretten, som kun fremmet anken over straffutmålingen. Straffen ble av lagmannsretten satt til 5 måneders betinget fengsel.

Domfelte begjærte gjenåpning av saken og viste til vedtak fra Skattedirektoratet i klagesak, som var truffet etter at straffedommen var rettskraftig. Underliggende etaters vedtak ble endret av direktoratet, ved at beløpene som domfellelsen bygde på ble betydelig redusert. Påtalemyndigheten tiltrådte begjæringen.

Kommisjonen fant at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var til stede, idet Skattedirektoratets vedtak var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse av domfelte for tiltalens post I, som gjaldt merverdiavgiftsbedrageri. Det var også en rimelig mulighet for frifinnelse for tiltalens post II, forsøk på merverdiavgiftsbedrageri, eventuelt en vesentlig mildere rettsfølge for forholdet idet beløpet som ble lagt til grunn i dommen var for høyt. Tiltalens post III og IV, som gjaldt unnlatt levering av omsetningsoppgaver og selvangivelser med næringsoppgaver, ble også gjenåpnet idet kommisjonen viste til at så vel skyldspørsmålet som en eventuell straffutmåling for disse postenes vedkommende, burde ses under ett med resultatet av en ny behandling av de øvrige forhold i tiltalen.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

Postadresse: Postboks 8026 Dep, 0030 Oslo
Besøksadresse: Teatergt. 5
Telefon: 22 99 13 70
Telefaks: 22 99 13 71
E-post: post@gjenopptakelse.no
Internett: www.gjenopptakelse.no